PROF. G. MURGOCI

ŢARA NOUĂ

DOBROGEA SUDICA ŞI DELIORMANUL

SCURTĂ DESCRIERE GEOGRAFICĂ COMPLECTĂ

CU O SCHIŢĂ ŞI NUMEROASE FOTOGRAFII DE VOINESCU ŞI MURGOCI

BUCUREŞTI
«MINERVA». — Institut de Arte Grafice şi Editură. — B-dul Academiei, 3 — Str. Edgar Quinet, 4
1913

ŢARA NOUA

DOBROGEA SUDICĂ ŞI DELIORMANUL

PROF. G. MURGOGI

ȚARA NOUĂ

DOBROGEA SUDICA ȘI DELIORMANUL

SCURTĂ DESCRIERE GEOGRAFICĂ COMPLECTĂ

CU O SCHIȚĂ ȘI NUMEROASE FOTOGRAFII DE VOINESCU ȘI MURGOCI

BUCUREȘTI
«MINERVA». — Institut de Arte Grafice și Editură. — B-dul Academiei, 3 — Str. Edgar Quinet, 4
1913

LEGENDA

CĂI FERATE
GRANIȚA VECHE
GRANIȚA NOUĂ
ȘOSELE
DRUMURI
APELE
ORAȘ
SAT
PĂDURE

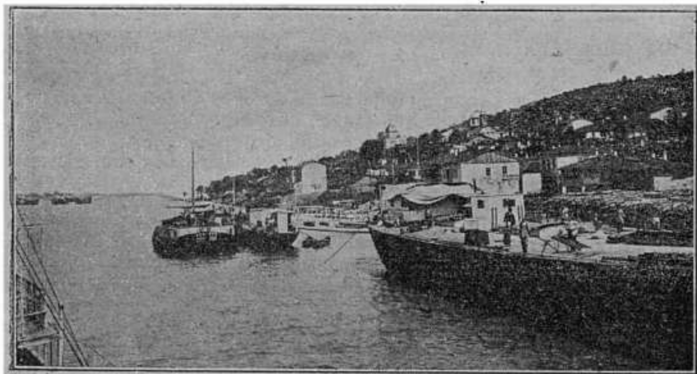
ȚARA NOUĂ (PARTEA DIN CADRILATER ANEXATĂ LA ROMÂNIA)

ȚARA NOUĂ

Din vrerea nestrămutată a lui Dumnezeu și prin puterea Armatei noastre, în anul 1913 ne-am mărit pământul țărei înspre miază-zi, de partea Dobrogei, încă cu o nouă țărișoară. Unii au numit acest ținut *Cadrilater*, patrulater, căci mai de mult, pe timpul stăpânirei Turcilor, Rusciucul, Șumla, Varna și Silistra, erau patru cetăți renumite, în jurul cărora s'au dat multe lupte înverșunate. Silistra, sau Drâstorul lui Mircea cel bătrân, așezată pe Dunăre și locuită și de Români, era așa de bine întărită că n'a putut fi luată nici odată de un inamic. Azi numai Șumla dela poalele munților Balcani este întărită și are și armată multă; Rusciucul de lângă noi și Varna la un golf dela Marea Neagră n'au fortificații, dar se pot întări atunci când ar isbucni un războiu; Silistra de acum e a noastră, și așa s'a spart cadrilaterul celebru.

Noi n'am luat de cât un colț al vechiului cadrilater, Silistra, și o bucată de pământ din sus de Turtucaia pe Dunăre și până la Mare cu vre-o 20 Km. la miază noapte de Varna. E tot un cadrilater format de vechea graniță a Dobrogei, Dunărea, Marea și o linie convențională; dar nu se poate compara cu vechiul cadrilater milităresc și *nu este nici măcar cadrilaterul geografic*, pe care a vrut să ni'l dea Țarul Alexandru II încă dela 1878 în schimbul județelor basarabene românești (Cahul, Bolgrad și Ismail) pe care voia cu orice chip să le ia în stăpânire ca să ajungă și Rusia la Dunăre. Oamenii noștri

DIN ȚARA NOUĂ. TURTUCAIA, VĂZUTĂ DE PE DUNĂRE.

politici n'au prețuit acest schimb și atunci Congresul puterilor dela Berlin ni-a dat ce a crezut de cuviință, o parte din Dobrogea cu Silistra. Mai târziu la punerea pe teren a graniței ni s'a sustras Silistra; Dobrogea noastră (căci nu ni se dăduse toată Dobrogea) rămăsese deschisă dinspre Sud, *iar stăpânirea pe Dunăre* și *siguranța Podului Fetești-Cernavoda nu ne erau asigurate fără Silistra* și fără împingerea graniței mai spre Sud. Acum am realizat-o.

Poziția geografică.

Crâmpeiul de țară nouă se întinde vre-o 50 Km. dela Dunăre (Silistra) și granița cea veche a Dobrogei spre Miazăzi, măsurat pe la mijloc. Pe Dunăre se sue dela Silistra până din sus de Turtucaia (la Turc Esmil) cu vre-o 15 km.; iar la Mare hotarul se duce spre Miază-zi cu vre-o 95 km. dela Ilanlâc până la Sud de Ecrene, *latitudinea cea mai sudică* ce socotim noi pe pământ românesc fiind 43°15′ ca Nisa și Marsilia.

DIN ȚARA NOUĂ. STRADĂ DIN DOBRICI.

Intre Turc Esmil și Ecrene granița merge aproape în linie dreaptă vre-o 160 km. peste dealuri și peste văi, paralel cu creasta Deliormanului.

Și această nouă graniță e tot o *graniță convențională*, ca cea veche a Dobrogei și cred că *nu este mai bună* din punct de vedere strategic ca cea veche; numai că oamenii competenți cred că cu greu ne-ar putea ataca Bulgarii pe aci, mai ales după ce vom întări noi anumite locuri și am avea și o flotă de război pe Mare și pe Dunăre. Căci bucata asta de pământ cam de 780 mii hectare am rupt-o din trupul Bulgariei și nici odată Bulgarii nu ne vor erta acest lucru, ei cari înainte se uitau cu jind asupra Dobrogei și chiar lucrau pe tăcute pentru incorporarea ei la Bulgaria. Lucrurile au devenit însă altfel.

După războiul aliaților cu Turcii, când noi am stat într'o neutralitate ce a prins foarte bine Bulgarilor, dar neprețuită de ei, și mai ales în spre ziua înpărțirei Macedoniei, unde avem și noi pe frații Aromâni, aproape sacrificați, Bulgarii nevoind a ne recunoaște dreptele cereri pentru asigurarea pentru viitor a unei vieți politice liniștite din partea lor, cereri ce se rezumau în ce-

darea Silistrei și stabilirea unei granițe Dobrogene mai sigure, după ce am așteptat și am suferit toate grosolăniile oamenilor lor politici, a trebuit să ne desfășurăm *puterea noastră armată pentru a lua ce ni se cuvenea.* Dar pentru intrarea armatei noastre în Bulgaria, pentru stingherirea lor de a se răfui cu Grecii și cu Sârbii cu care intraseră în războiu, pentru împărțirea Macedoniei altfel de cum voiau ei, pentru că i-am silit și le-am impus pace, în fine pentru ruperea acestui crâmpei din țara lor și alipirea lângă a noastră, pentru toate acestea Bulgarii ne vor purta *dușmănie de moarte.*

E un Dumnezeu însă care răsplătește fiecăruia după felul inimei lui.

Țara cea nouă are cam 7.780 km. p. și aproape 280.000 loc., dar este locuită în mare majoritate de Turci și alte neamuri; Bulgarii dacă vor fi fiind 100.000. *Mai mulți Români avem noi în Bulgaria,* în ținutul Vidinului și dealungul Dunărei, fără să mai vorbesc de Aromânii din Tracia pe care a luat-o Bulgaria acum. Chiar țara cea nouă are orașe românești, iar în vechime, înaintea Turcilor, era cutreerată și chiar stăpânită de Români.

DIN ȚARA NOUĂ. STRADĂ DIN TURTUCAIA.

Tendința Românilor spre Mare.— Dunărea înseamnă pe mare distanță granița României spre Miază-zi dar nu și a Românilor. In regiunea Vidinului Românii se întind departe dincolo, până se unesc cu cei din Serbia orientală și cei din Valea Timocului; pe la Rahova și Șiștov, de asemenea în Ținutul Vraței și Plevnei multe sate sunt înființate de Români de demult; în Rusciuc, dar mai ales în Turtucaia și Silistra, Românii formau o mare parte din populație, așa că *mai tot malul drept al Dunării este românesc* (nu mai vorbim de malul Dobrogean care a fost tot și în totdeauna românesc). Pe malul nostru (stâng al Dunărei) nu sunt de cât foarte puțini Bulgari, veniți în ultimul secol romanizați azi aproape complect, iar Turci n'au fost de cât la Turnu-Măgurele, Giurgiu și Brăila, unde acum nu mai sunt de cât ca lucrători iar nu ca locuitori. Așa dar noi nu numai că eram stăpâni la noi, de partea stângă a Dunării, dar eram tari și de partea dreaptă, unde am stăpânit în multe rânduri, mai ales pe timpul lui Mircea cel bătrân și Vlad Dracul, tot malul Dunărei și pământul până la Mare.

Intinderea aceasta a Românilor spre Miază-zi şi spre Răsărit, spre Mare, à fost *o necesitate de viaţă politică şi economică.* Un popor pentru ca să se desvolte, şi să pue în valoare bogăţiile sale, mai ales în timpurile de demult, trebuia să iasă la mare, unde transportul oamenilor şi productelor era uşor şi eftin.

Noi dar *trebuia să eşim spre Marea Neagră,* unde au fost totdeauna cetăţi celebre greceşti şi romane în vechime, bizantine şi genoveze în evul mediu, apoi turceşti şi acum româneşti. Noi ca rasă, religie şi politică am fost mereu legaţi de puterea dela Constantinopol (Vechiul Bizanţ, Roma cea nouă a lui Constantin cel Mare, patriarhia din timpul evului mediu şi modern); ca ocupaţie, păstorii, în timpurile vechi cutreerau cu turmele lor stepele Dunărene, câmpiile Traciei şi Macedonene şi munţii din Carpaţii nordici şi până în Pindul sudic. Aşa cum e acum, a fost în totdeauna creşterea de vite, mai ales de oi, puterea Românilor şi a Aromânilor, iarna la câmp şi vara la munte.

Dar ciobanii români după ce scoborau din Carpaţi în câmpiile Dunărene şi în stepele Dobrogene, din cauza invaziilor barbare şi alte cauze, anul viitor suiau în Balcani (sau viceversa) şi se duceau şi mai departe. Pe atunci ţările erau mai libere, pământul eftin şi stăpânitorii îngăduitori; iar ciobanul român era voinic, deştept, întreprinzător, cunoştea multe limbi şi avea şi galbeni la chimir. Mulţi dintre ei se fixau şi rămâneau pe ici pe colo.

Aşa s'au răspândit Românii la Sud de Dunăre, au ajuns la Mare înspre Constanţa, Balcic şi Varna, iar Aromânii s'au suit de-o parte în munţii Traciei şi au trecut până în Balcani, de alta au mers până în Peloponez. *Trepădatul* şi cutreerarea aceasta (transhumanţa) *durează de mii de ani,* a fost foarte intinsă în timpul invaziunii popoarelor asiatice, s'a mai domolit acum, cu scumpirea pământului, punerea graniţelor şi vămilor şi mai ales cu îngreuna-

DIN ŢARA NOUĂ. CIŞMEA LA BALCIC.

DIN ȚARA NOUĂ. BAIA DIN DOBRICI.

rea și complicarea vieții moderne. Dar *drumul oilor* va rămânea deapururi ca un semn al cutreerărilor noastre prin țările locuite acum de alte nații [1]).

Acesta, împreună cu *drumul sărei,* prinde într'o rețea deasă pământuri ce am stăpânit sau pe care cel puțin le-am bătători, umblând ca la noi acasă.

Căci trebue știut că un mijloc de pătrundere și un semn de putere al nostru, mai ales în vechime, a fost și *avuția de sare.* E stabilit azi că în ficsarea, dezvoltarea și răspândirea omenirei a jucat un mare rol, rol determinant, unii factori naturali și circumstanțe geografice: contact de stepă cu pădure, ape și văi mari pentru comunicații, sarea și apoi alte substanțe.

Omul se poate lipsi de multe numai de sare nu; organizmul animal cere chinuitor sare, 6—7 kg. pe an; foamea de sare este insuportabilă. Și pe lângă alte avuții ce avem noi, sare slavă Domnului am avut și avem de dat la o lume întreagă, pe când în Balcani și Tracia lipsește complect.

Prin urmare de și granița Principatului Țărei Românești a fost trasă de Dunărea, peste care rare ori și pe puțin timp am stăpânit locuri și cetăți, neamul nostru s'a întins departe spre Miază-zi și spre Mare, chiar în locurile ce le-am luat acum în stăpânire. Putem să zicem bazați și pe documente istorice, că acum am intrat în vechile noastre teritorii luate de Turci dela Români. *Carpații orientali și sudici, Dunărea de jos și coasta de apus a Mărei, trebuie să rămâie Țară Românească.*

Felul Țării Noi.

Trecutul geologic al celor două regiuni deoparte și de alta a Dunărei, înainte de așezarea Dunărei pe unde e azi, este foarte deosebit. La noi Câmpia română a fost mult timp un colț *de mare dulceagă sau sălcie* (m. meo-

[1]) Nici nu s'a organizat bine administrația română în Țara-Nouă și turmele de oi au și umplut câmpiile: la începutul lui Octombrie am întâlnit turmele oierilor dela Seliște, Poiana, etc. tocmai aproape de Curtbunar și Dobrici în drumul spre Batova, valea fără iarnă.

tică şi pontică) apoi un şir de lacuri şi bălţi cu apă dulce (dacice şi levantine), în fine un câmp închis de nisipuri şi petrişuri pe care se resfirau apele ce scoborau din Carpaţi, lăsând aluviunile lor petroase, nisipoase sau mâloase (argiloase). Apoi acum în urmă, dar e mult de când zicem acum în urmă, poate o fi 30, 50, 100 sau mai bine de mii de ani, în epoca cuarternară nouă, s'au fixat Dunărea şi afluenţii ei cam pe unde sunt, iar din aluviunile lor argiloase şi nisipoase vânturile spulberau în timpuri secetoase un praf galben, ce se întinde azi ca o pătură de pământ galben (loess). Dincolo de Dunăre a fost cu totul altfel. După o mare mai veche (sarmatică) ce se întindea din Carpaţi şi până în Balcani şi din Serbia până'n Caucaz, s'a ridicat terenul din Nordul Balcanilor aproape până la Dunăre, formând un uscat, pe care'l mâncau, scrijilau şi scobeau apele.

Numai *pe timpul lacului dulceag* (dacico-levantin) marginea lui sudică acoperea dunga nordică a podişului Bulgar, pe o mică distanţă de la Du-

DIN ŢARA NOUĂ. VAMA DIN BALCIC.

năre spre Sud (pe atunci nu exista Dunărea); apoi s'a ridicat şi aceea din apă şi tocmai într'un *târziu a venit Dunărea* şi şi-a săpat albia ca şi afluenţii ei din Sud în vechile depozite calcare ale ultimilor mări, ajungând până la calcaruri mai vechi (cretacice). Şi din lunca ei largă plină de aluviuni vântul dominant de N. E. (crivăţul) a ridicat *nori de praf galben,* ce l'a răsfirat şi depus ca o pătură de pământ galben (loess) lată de vre-o 40—50 km. în partea dreaptă a Dunării.

In timpul mai de curând (câte-va mii de ani) s'a format pe diferitele terenuri dela suprafaţa pământului sub influenţa climei şi vegetaţiei, *pătura de sol arabil.*

Din cercetările geologice, mai ales ale geologilor streini, dar şi Bulgari, şi ai noştri, rezultă că Ţara Nouă constă dintr'un *fundament de calcare* (unele moi ca creta) *cretacice,* ce constitue dealurile prebalcanice şi se ascund aproape de Dunăre, unde se afundă sub steva de straturi terţiare ale marginei câm-

DIN ŢARA NOUĂ. MOMENTUL CITIREI PROCLAMAŢIEI DE ANEXARE (DOBRICI).

DIN ȚARA NOUĂ. MOSCHEE DIN TURTUCAIA.

piei române (Bărăganului). Aceste straturi au fost întâlnite în sondajul dela Mărculeşti deabea pe la 490 m.; deşi la Giurgiu s'au găsit în malul Dunării, cand s'a făcut canalul Sf. George, totuşi la Bucureşti în sondajul dela Expoziţie până la 1008 m. nu s'a eşit din steva de straturi terţiare de deasupra.

Peste aceste calcare de fundament se găsesc numai pe unele locuri, în apropiere de Varna şi pe la graniţa cea veche a Dobrogei, nişte *gresii* cu *Numuliţi*, ca piatra din care este construită M-tirea Dealului şi Curtea de-Argeş; ele sunt însoţite de nisipuri colorate şi argile caolinice (pe valea Urluia). Dar aceste roce sunt puţin vizibile; peste el şi peste calcare vine o pătură de *calcare, marne şi gresii sarmatice*, care sunt puţin ondulate. Ele se văd în văile din E. Silistrei, dar mai ales în râpa albă şi frumoasă a Mării, în partea Dobrogei Sudice şi Balcicului constituind *Coasta de Argint*.

Această stevă de straturi se lasă pe de o parte sub mare, de alta sub câmpie, fiind întâlnite în Bărăgan pe la 170 m. Pe marginea de Nord de la Oltina până la Apus de Turtucaia, cât ţine ţinutul românesc, peste calcarele cretacice sau sarmatice, vin nisipuri galbene cu *Cardii* (dacice) şi *marne şi calcare de ape dulci* (levantine) desigur prelungirea stratelor de sub câmpia română, care au fost stăpânite de apele Dunărei.

Pătura de pământ galben (loess) e mai groasă în apropiere de Dunăre şi se subţiază spre Deliorman şi marginea Dobrogei Sudice. Dela Curtbunar, Dobrici şi pe ţărmurile Mării dela Şabla, spre Sud, loesul (p. galben) nu mai există, ci roca calcaroasă sarmatică ese la iveală peste tot în şanţuri şi gropi. Ţărmul mărei cel frumos, Coasta de Argint, e tăiat în aceste calcare şi marne sarmatice acoperite pe ici pe colea cu puţin *pământ roşu (terra rossa)* născut în parte pe seama calcarului într'o epocă mai îndepărtată. Pe clinele văilor repezi apele au spălat pătura de pământ galben, punând la iveală rocele calcaroase, tăiate adesea în pereţi prăpăstioşi găuriţi de peşteri numeroase.

Relieful Ţării Noi. — Păturile acestea de roce nu sunt orizontale, ci se

îndoaie într'o *largă boltire* dinspre V. spre E.; depozitele sarmatice se ridicau din valea Vidului, se bolteau pe deasupra regiunei Rusciuc-Turtucaia și scoborau apoi dela Silistra spre mare. In decursul ultimelor timpuri geologice s'au ros pe boltă și regiunea s'a nivelat așa că toate formează *un podiș* puțin înclinat spre Dunăre. In acest podiș apele au scobit văi ce se dechid toate spre Dunăre și au lăsat dealurile ce se prezintă aproape la același nivel ca retezate de o imensă coasă, dar care se ridică încet-încet, plecând dela Dunăre, unde sunt cam de 120 m., max. 135 m. în jurul Silistrei, și ajungând la înălțime de 450. m. maximum 485 m. pe *culmea Deliormanului* în mijloc. Ele nu sunt prea late, adesea sunt orizontale, purtând mici crovuri transformate în lacuri cu apă. Numirile dealurilor sunt ale satelor vecine. Până dincolo de graniță n'avem dealuri propriu zise ci resturi uniforme și paralele din acest imens podiș. Chiar culmea Deliormanului nu este de cât muchia cadrilaterului geografic, despre care vorbeam la început. Ea a rămas în relief din cauza a două mari văi (și afluenții lor) *Bieli Lom* care se deschide spre apus, se unește cu *Cerni Lom* se arcuește spre N. și se îmbucă în Dunăre la Rusciuc. *Provadia* care începe sub numele de Kanara-derè curge în direcția contrară Lomului, se unește cu *Kriva*, face un cot și apoi se deschide în mare la Varna, unde formează un ghiol (lac sau liman) numit *Devno* după niște izvoare din apropiere.

Dincolo de aceste văi se ridică dealurile și munții Balcani orientali; acolo pe un deal între multe văi este renumita *cetate Șumla* (Șumen) singura cetate bine întărită în aceste părți ale Bulgariei. Pe valea Lomului este orașul *Razgrad* neîntărit dar centru militar important. Pe valea Provadia avem orașele *Novibazar* și *Provadia*, iar la mare *cetatea Varnei*, pe limba de nisip și terasa ghiolului Devno.

Dincoace de văile acestea terenul se ridică repede la culmea Deliormanului, de direcție aproape E.-V. Aceasta trebuia să ne fie granița, căci e o linie de separație a apelor, e o culme ce domină văile suszise cu calea ferată Rusciuk-Varna; într'un caz de răsboi puteam observà bine mișcările inamicului, ne puteam mișcà ușor de la apus la răsărit, aveam văile dela origine,

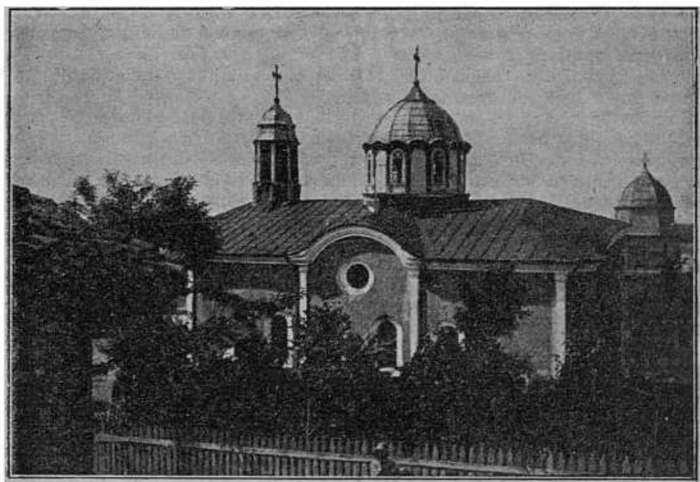
DIN ȚARA NOUĂ. STRADĂ DIN TURTUCAIA.

(pe când acum inamicul ni le poate otrăvi) aveam accesul repede la calea ferată, etc. Acum însă toate avantajele acestea le au Bulgarii şi noi am rămas doar cu drumurile de retragere înspre Silistra, pe dealuri prelungi, cuprinse între văi adesea inpracticabile transversal.

Intre podişul Deliorman şi câmpia română (Bărăganul) s'a săpat valea Dunării largă şi cu maluri deosebite.

Dunărea scobindu-şi adânc albia ei a suferit şi o deplasare spre S. (spre dreapta), aşa că pe partea stângă se disting mai multe tapşanuri (terase), vechi paturi de ale ei, a lăsat bălţi şi gârle, vechi braţe ale Dunărei, lasă grinduri de aluvioane, unele împădurite altele nu... în fine o luncă care secol de secol, an de an se lărgeşte mereu. Malul drept este repede, încât pe unele locuri mai ales dela Turtucaia la vale cu greu o potecă s'a putut face pe lângă apă; bălţile s'au văzut că sunt numai în dreptul râurilor mari.

Tendinţa aceasta de a se trage mereu spre dreapta şi a mâncà din malul

DIN ŢARA NOUĂ. BISERICA ROMÂNEASCĂ DIN TURTUCAIA.

Deliormanului e datorită numeroşilor şi puternicilor afluenţi ce Dunărea primeşte despre România şi Carpaţi, cari sunt mai repezi, aduc apă mai multă şi deci şi aluviuni mai multe, ce se depun la înbucătură, împingând apele spre malul opus. Râurile cari vin din Balcani sunt râuri bătrâne, domoale; totuşi Lomul, Iskărul, Vidul, împing puţin Dunărea spre noi formând bălţi de partea bulgărească. In ţara cea nouă baltă pe partea dreaptă a Dunărei este în dreptul Popinei şi de la Vetreni la vale până la Silistra, probabil ca ecouri îndepărtate ale apelor Mostiştei.

E foarte interesantă această disimetrie a malurilor Dunărei. Unii geologi au explicat-o printr'o ruptură în straturile pământului şi scufundarea părţei stângi. Faptul nu e probabil; e evident că straturile din dreapta se continuau şi în stânga Dunărei, dar au fost erodate (mâncate) în timpurile când Dunărea îşi săpà albia şi se deplasa mereu spre Sud, iar apoi au fost acoperite de loess. Bălţile Dunărei au avut o influenţă binefăcătoare asupra Deliormanului,

dând umiditate atmosferei in timpurile secetoase ale verei, vântul suflând în genere dela N. şi N.-E. (crivăţul).

Hidrografia.

Sunt multe văi ce scoboară din Deliorman spre Dunăre, dar puţine sunt cele ce poartă apă până la gură, chiar cele mari în timpul verelor se usucă în partea inferioară, mai ales cele din Dobrogea

Văile sunt adânci cam de 100 m. sub podiş, spre origină mai puţin, spre gură mai mult. Unele, cele mai mari, mai ales pe la mijloc au pereţi stâncoşi, verticali şi prăpăstioşi, dând privelişti pitoreşti în lungul lor. Altele, mai ales cele puţin adânci sunt acoperite complect de loess ca o mantie netedă. Râpe mai nu se văd în loess; numai pe malul Dunărei şi pe coasta de Argint sunt râpe şi maluri fugitoare. In stâncele văilor adese sunt numeroase peşteri scobite de apă sau de oameni; multe din ele şi mai ales cele dela Capul Caliacra au fost locuite.

Puţine văi poartă apă, căci în regiunea aceasta cade puţină ploaie, între 400—600 mm. pe an. In afară de asta loessul care acopere regiunea, este poros şi are mare capacitate de apă; iar calcarul de fundament scurge adesea prin păturile sale puţina apă ce se adună la baza loesului. Apa din calcare apare uneori sub formă de izvoare la baza malurilor de loess sau din crăpăturile stâncilor de calcar.

CATEDRALA DIN SILISTRA.

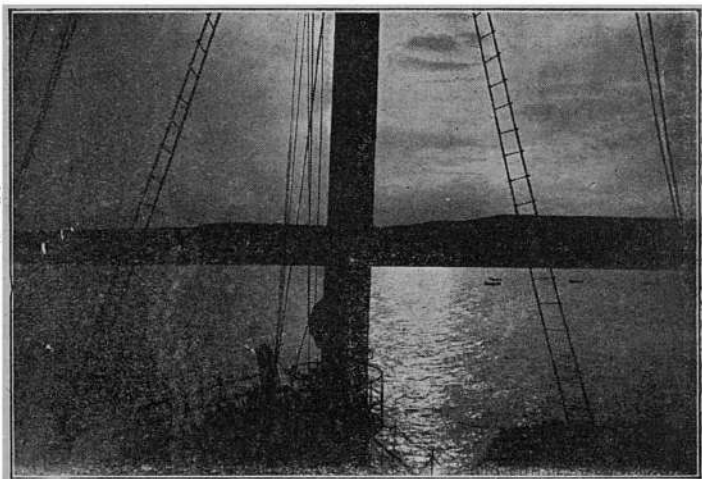
Multe din ele sunt prinse în mari *cişmele de piatră* din care se alimentează majoritatea populaţiei acestui ţinut. După numărul cişmelelor se poate chiar judecă îndestularea şi bogăţia unui sat. Apa este mult mai preţuită şi mai necesară în Ţara Nouă ca la noi în ţară, din felul de trai al Turcilor (cărora coranul le prescrie să se spele de mai multe ori pe zi, inaintea rugăciunilor, înainte şi după mese, etc.) şi din cauza întrebuinţărei bivolilor. Pentru a aveà băltoace unde să se scalde bivolii în timpuri călduroase, s'au făcut în satele departate de Dunăre sau de văi cu apă, şi dealungul drumurilor mai însemnate, nişte bălţi artificiale, ridicând un zagaz pe vâlcele sau săpând nişte depresiuni circulare în care stagnează apa. Sunt chiar caracteristice aceste băltoace pentru satele din centrul

ţărei noui. In unele sate lipsite de apă subterană (prin puţuri sau cişmele) se întrebuinţează chiar apa din aceste murdare cisterne pentru adăpatul vitelor şi uzul caznic; numai cei mai cu dare de mână aduc apă de băut dela mare distanţă, dela râu sau dela cişmelele vecine.

Văile principale ale ţărei noui sunt (dela apus spre răsărit):

Demirbabina care naşte la S. de graniţa noastră din unirea a 3 vâlcele cu maluri stâncoase. Dincoace de graniţă face o cotitură. Poartă în genere apă până la Dunăre unde formează un ghiol la Staroselo. La apus de Turtucaia graniţa îi taie nu numai izvoarele importante dar şi o mulţime de vâlcele de pe partea stângă. Valea aceasta drenează o regiune mare, care e lipsită de apă subterană. La Caramehmetler şi Salibler (în cotitura ei) s'au săpat două puţuri adânci de 83 resp. 99 m. cu apă slab ascendentă ce se extrage cu pompe.

Iucicuma (Cuzgunlâc) e o vale mică la răsărit de Turtucaia, dar poartă apa în tot lungul ei (are multe mori de apă).

DIN ŢARA NOUĂ. COASTA DE ARGINT ÎN AMURG.

Cosuia (o numesc aşa după cele două sate Cosuia, Turc şi Bulgar ce sunt pe ea) e ceva mai lungă dar n'are apă decât la început: la gură formează un ghiol alimentat subteran de Dunăre.

Reahova (Rahova) e şi mai lungă dar nu poartă apă decât primăvara; şi origina acestei văi cade tot la Sud de graniţa nouă.

V. Cadiului (dela Cadichioi — satul Cadiului) e mai scurtă ca precedenta şi aproape pe tot lungul ei poartă apă.

Bu'anic se formează din două văi aproape paralele, a căror origină este departe la Miazăzi de graniţă. Cea din Apus Esencova, poartă apă până la înbinarea ei cu Aivat (după Aivatchioi): inspre gură valea se lărgeşte foarte mult şi este mlăştinoasă ţinând şi un mic ghiol.

Dereaua *Morilor* n'are nume, dar are multe mori; cea dela Popina, şi a

DIN ȚARA NOUĂ. STRADĂ DIN TURTUCAIA.

DIN ȚARA NOUĂ. ȘCOALĂ BULGĂREASCĂ DIN TURTUCAIA.

Creștinilor (Ghiaurgiculac) cea dela Ceatalgea sunt văi scurte dar poartă apă în toată lungimea lor.

Ioanița rezultă din unirea a două văi: Șaanlâc, și V. Cadânelor albe, ce vine dela Accadânlar (satul cadânelor albe); ambele se leagă cu multe văi afluente, își țin direcția tot spre Nord. Nu poartă apă decât după îmbinare, la vale și formează înainte de a se deschide în Dunăre, un ghiol la Srebârna. Tot în acest ghiol se deschide valea *Babuc.*

In jurul Silistrei este un podiș puțin scobit de văi mici, ceea ce a dat puterea Silistrei. Mai la răsărit avem ghiolul *Gârliței*, în care vine o *derea* ce o vom numi Gârlița. Valea este adâncă de peste 100 m. cu pereți prăpăstioși, adesea verticali și scobiți de peșteri numeroase.

În ea se adună două văi mari: una *Canaghiol*, vine tocmai dela culmea Deliormanului cu o direcție spre N. E. purtând pe mare distanță apă; alta *Chiostea* vine tot dela culmea Deliormanului, e mai cotită și se îmbină cu *Suvenlia* care numai în timpul ploilor mari poartă apă. In ghiolul Gârliței se mai deschid și alte văi în genere seci.

Oltina vom numi valea (Canara, Ciair, ș. a.) ce se deschide spre N. din partea centrală a Țărei Noui formând la Dunăre ghiolul Oltina. In această vale se adună multe văi din partea răsăriteană și Sudică a Deliormanului: *Cara Ahmet Bendi* unită cu *Ișiuniu* formează valea *Cuiungiuc* foarte stâncoasă; apoi Valea *Pazargicului*, toate purtătoare de apă și cu numeroase văi aflu-

Notă. — Cele mai multe văi nici n'au nume proprii; când au un pârâu li se zice *Dere* sau *Derresi* (pe turcește), când n'au apă li se zice culac (vale, pe turcește) sau ceair (luncă de pășunat) sau dolinie (vale, pe bulgărește). Mai încurcat este faptul când aceeași vale dela origină până la gură poartă pe diferite porțiuni diferite numiri cum de ex: Demirbaba se numește, incepând dela izvor, la vale, Abdàldere, Demirbaba, Tekedere, Carasu, etc. Cele mai multe poartă numele localității sau satului din apropiere. Ne vom încercà aci de a le sistematiza și ne vom permite, în lipsă, câteva numiri noi.

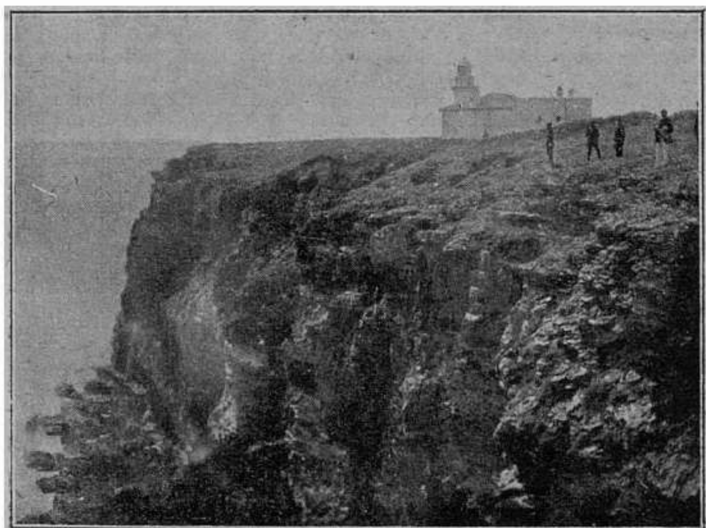
ente. Mai spre N. se îmbină în această vale principală, mai multe văi secundare, unele pe terenul Dobrogei vechi.

De aci înspre răsărit începe stepa mai puțin scrijilată de văi, și care foarte rareori poartă apă. La N. E. de Dobrici avem, văile Armutlia și Cerchezilar ce se duc spre N. în Valea *Urluia* din Dobrogea veche și spre mare în valea *Mangalii*. Câteva din Est se adună pentru a formă v. Calaigi cu *lacul Cartal* și V. *Șablei* cu două mici ghioluri Salmuș și Șabla. In fine în partea cea mai de Sud-est a Țărei-Noi avem valea Batovei, *cea fără de iarnă* care are niște părți băltoase înainte de plaja Mării; tot în această vale băltoasă vine V. Ecrene. La gura văilor acestora coasta mărei este nisipoasă și prezintă o plaje foarte bună, pe nedrept numita plajea Balcicului.

Pe întinsul stepei cași pe podișurile mai late, sunt multe depresiuni, crovuri și vârtoape, dintre cari unele țin apă; mai multe sunt vâlcelele ce se deschtd în toate părțile spre văi mai mari. Rar avem în Deliorman și Dobrogea câmpuri orizontale întinse.

Apa subterană. Deși podișul Deliormanului și Dobrogea sunt brăzdate de așa numeroase văi și vâlcele, totuși Țara Nouă este lipsită și suferă de apă, căci văile sunt uscate. Solul și subsolul foarte poros înghite apa scursă din numeroase izvoare și cișmele și o ascunde în adânc. Pe unele văi, spre gură, apa se găsește la mică adâncime, la 5—10 m., în loess și aluviuni și atunci este căutată prin puțuri. Acest fapt explică așezarea satelor pe văi înspre Dunăre.

Pe podișuri pătura de loess e groasă de 20—30 m. și mai mult; la bază are petrișuri cu terra rossa argilos care ține apa și atunci puțurile sunt foarte adânci și dau puțină apă. Adesea, în regiunile unde podișul este îngust pătura de loess este erodată, sau unde la bază nu e un pat impermeabil, apa se duce în calcarele sarmatice cari la bază au o pătură de marnă impermeabilă.

DIN ȚARA NOUĂ. CAPUL CALIACRA CU FARUL SF. NICOLAE.

DIN ŢARA NOUĂ. INTRAREA ÎN PORT LA BALCIC.

Pe această pătură es izvoarele prinse în cişmele şi tot la această pătură merg puţurile adânci de 50—60 m. din Dobrogea.

Când lipseşte această pătură, cum este in partea centrală a Deliormanului nostru (unde lipseşte sarmaticul cu totul) atunci apa se duce în calcarele cretacice şi trebuesc puţuri foarte adânci, uneori până la nivelul hidrostatic stabilit de apropierea Mărei şi Dunărei, la 100 şi mai bine de metri. Aşa s'au făcut puţurile sonde, cu apă ascendentă dela Cara-Mehmetler, Salihler, Dam Adasan (111 m.), Balabanlar (85 m.), Cara-Esechioi (119 m.), Baltagi (126 m.), etc. Aceste puţuri dau cu pompa apă bună şi multă, numai că la unele s'au stricat pompele. Chestiunea apei este o chestiune foarte importantă pentru Ţara Nouă.

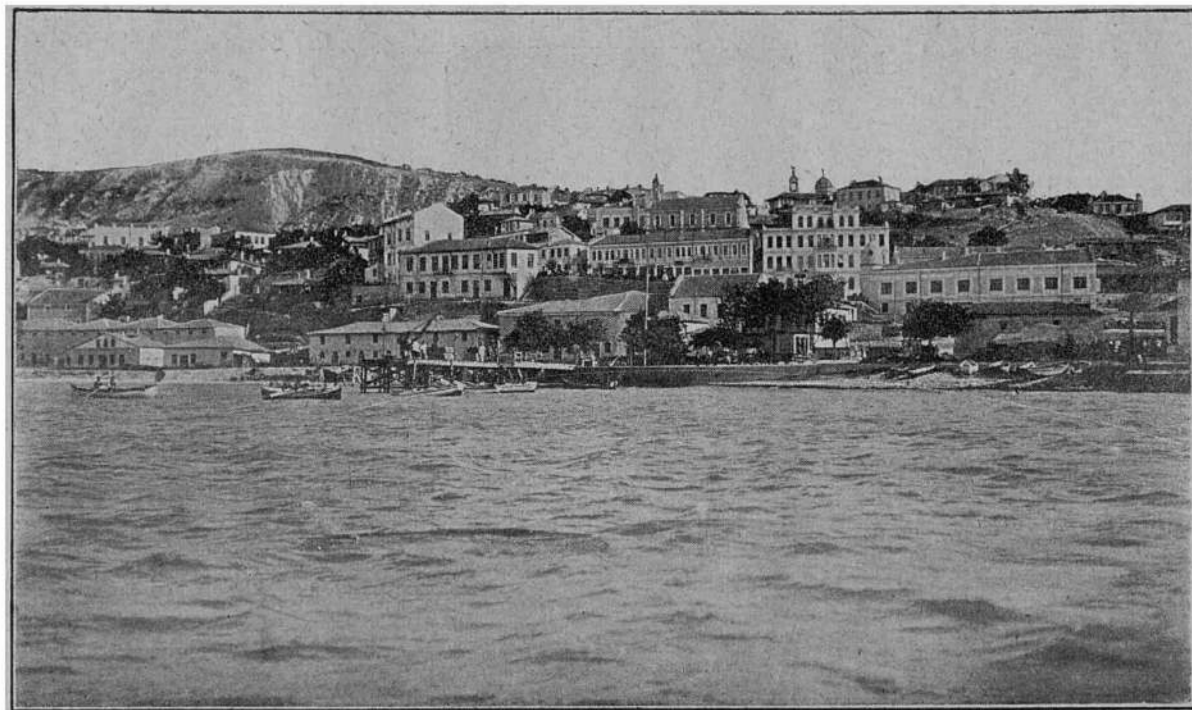
Climă, sol, vegetaţie, animale.

Clima ţărei celei noi nu se deosebeşte mult de a Dobrogei sudice. In partea Dobrogei şi pe coasta Mării până la Curtbunar şi Balcic precipitaţiunile atmosferice sunt puţine: deabia cade 400 m. m. de apă pe an; *ploile* sunt repartizate, mai ales în Mai-Iunie şi în Octombrie. In partea centrală a Deliormanului cade până la 600 şi chiar 700 m. m. apă pe an, cu acelaşi regim pluviometric ca şi la Bucureşti. Dealungul Dunărei şi crestei Deliormanului cade cam 600 m. m.

Climatul continental se recunoaşte şi aci ca în restul României: veri secetoase, erni reci; precipitaţiile concentrate spre sfârşitul primăverei şi în toamnă.

Umiditatea atmosferică este cu mult mai mare ca în România, din cauza pe deoparte a apropierei Mărei şi altitudinea; pe de alta, din cauza direcţiunei vântului umed Băltăreţul, ce suflă mai întâi peste Ţara Nouă înainte de a ajunge în România. El lasă o parte din apa sa acolo, ceea ce explică şi cantitatea mai mare de precipitaţiune atmosferică în ţara cea nouă. In fine şi Crivăţul ridică aburi din balta Dunărei.

Temperatura este mai ridicată în Ţara Nouă ca peste tot în ţara românească. Vara izoterma 22° merge paralel cu Dunărea şi Marea, lăsând cen-

DIN ȚARA NOUĂ. VEDEREA PORTULUI BALCIC.

trul Deliormanului la o medie de 20⁰. Rusciuc-Turtucaia-Silistra şi Varna ating chiar media de 23⁰.

Temperatura medie a iernei pe coasta de Argint este deasupra lui 0⁰, ca şi în Sud-Vestul Olteniei. Pe coasta de Argint la Balcic, pe valea Batovei, pe valea Provadiei şi la Varna, din cauza adăpostului ce'l fac dealurile, nu se simt rigorile ernei, şi nu cad zăpezi mari. Pe valea Batovei işi ernau mocanii din Săcele şi Selişte oile lor în timpurile turceşti şi le vor duce iar de acum încolo, după cum chiar i-am întâlnit în Octombrie acest an. Centrul Deliormanului e foarte rece ajungând la o medie de — 4⁰ pe iarnă. Dealungul Dunărei e ceva mai cald.

Vânturile in Ţara-Nouă sunt aceleaşi ca şi in România estică :

Crivăţul numit Dolniac (de la vale, de la Dunăre) sau Poiras (dela nord, Boreas) iarna e rece şi aduce zăpadă, vara e cald şi ridică aburi după Dunăre. Lui se datoreşte o parte din umezeala aerului, care a făcut să se desvolte vegetaţia arborescentă în Deliorman, şi dealungul Dunărei spre E. chiar pe soluri de stepă caracteristică.

DIN ŢARA NOUĂ. PE RUINELE CETĂŢII DELA DISPUDAC.

Austru numit Gorniac (de la munte), sau Cerniviater, sau Caraiel (vânt negru) aduce şi el uneori umiditate, mai ales de e urmat de Crivăţ, dar în genere e uscat, măneşte şi usucă câmpul şi periclitează recoltele. In Oltenia îi mai zice şi Sărăcilă.

Băltăreţul numit Lodos, Cârşiel sau Topleţ (căldicel) vine cu umiditate dinspre Arhipelag. El aduce ploae, dacă se schimbă Crivăţul sau Gorniacul dinspre Carpaţi.

Clima în cea mai mare parte a Ţărei Noui este mult mai bună ca în România răsăriteană ; în Deliorman nu se pomenesc secete lungi ca dincoace de Dunăre. Se pare că în timpurile de secetă în Bărăgan, acolo e ploae şi viceversa.

Solul arabil. Mulţumită orografiei, climei şi rocei (loessul) dela suprafaţă, Ţara Nouă se prezintă bine în ce priveşte pătura de sol arabil. Toată ţara este acoperită cu o *groasă pătură de loess* (pământ galben), care a

fost spălat numai în părțile de sus ale văilor, de pe clinele repezi sau stâncoase.

Pe loess în decursul timpurilor a născut o coaje de sol încărcată de humus care în cea mai mare parte a Dobrogei și Deliormanului vestic, se prezintă ca un prețios pământ de agricultură. Mai peste tot, roca mumă a solului este loessul, foarte adânc (de 20—30 m.) fiind un rezervor inepuizabil pentru plante și numai pe fundul văilor avem pământuri de aluvionare, iar pe clinele stâncoase soluri crude de surpătura loessului sau chiar cu petrișuri.

Felurile de soluri se dispun în conformitate cu clima regiunei:

In partea răsăriteană și la N. de Dobrici, avem soluri de stepă (alcaline sau neutre de tipul *solului bălan* (începe la granița veche) *castaniu* sau *cernoziom ciocolat* (spre sud) adânci de 40—80 c. m. Pe une locuri sunt chiar *cernoziomuri negre* «icre de pământ» ; acestea țin până aproape de Dobrici și Balcic unde domină clima secetoasă a Dobrogei. Spre coasta Mărei solul este castaniu sau bălan; spre coasta de Argint avem soluri negre (rendzine) pietroase, născute direct pe calcarul sarmatic, iar în spre capul Caliacra se

DIN ȚARA NOUĂ. VALEA BATOVEI.

pune la iveală vechile soluri roșii *(terra rossa)* care pe alte părți au fost îngropate sub loess, sau cu o pojghiță de sol castaniu. In spre Vest de Dobrici-Balcic cernoziomurile încep să-și piardă caracterele de soluri de stepă și sunt puțin alterate, mai în sub-sol devin roșcate, luând caracterul solurilor de pădure. Aceleași cernoziomuri degradate sunt în regiunea Turtucai și la Apus, în spre Rusciuc, de unde începe stepa bulgărească.

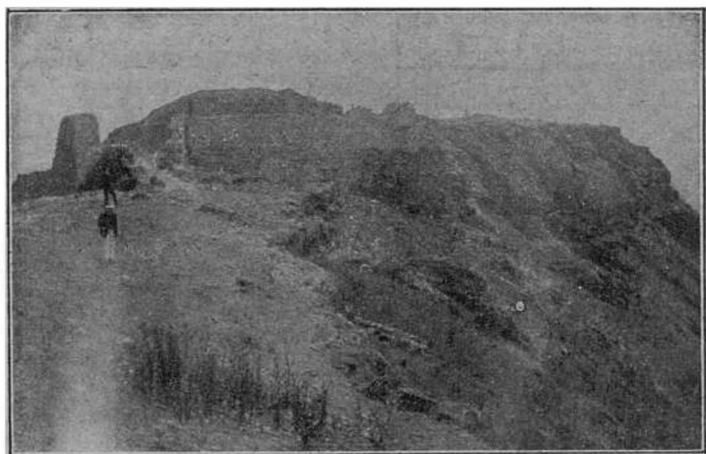
In partea Deliormanului avem *soluri de pădure brune sau roșcate,* de 50—60 cm. adânci. Cele brune-roșcate cu stratul de humus de 20 - 30 cm. caracterizează partea centrală a Deliormanului și sunt cele mai slabe pământuri ale țărei celei noui. Cum solurile acestea provin din loess, materiile minerale sunt cele caracteristice acestui loess cu excepția carbonaților, cari în solurile degradate sunt spălați și purtați în sub-sol; în solurile brun-roșcate chiar mineralele feruginoase sunt atacate și sub-solul este roșcat pronunțat. In genere aproape de Dunăre până pe la 15—20 km. solurile sunt

nisipoase sau argilo-nisipoase ca şi loessul; mai departe sunt argilo-nisipoase, rare ori şi mai ales pe lunca Dunării şi în câteva văi, sunt aproape argiloase. In genere se lucrează uşor, arându-se în Deliorman mai peste tot aproape exclusiv cu rariţa (foarte adesea de lemn); numai în spre Dunăre şi Silistra sunt pluguri de fer. După grăparea primitivă, bolovanii se şi sfărâmă. Pământurile de tipul cernoziomului nu sunt îngrăşate, dar pe cele roşcate sau brune se pune băligar. Pământurile de stepă şi cernoziomurile degradate, dau o producţie excelentă şi un grâu de calitate superioară; pământurile roşcate şi brune sunt mai inferioare. Totuşi, solurile Dobrogei noui şi Deliormanului nu se pot compară cu solurile din Nord-estul Moldovei şi nici ale Bărăganului, cari sunt de o calitate mai bună.

Vegetaţia merge mână 'n mână cu clima şi solul. In regiunile secetoase ale Dobrogei, cu apă puţină, avem o vegetaţie erboasă de plante de *stepă* în special graminee. Dela Dobrici spre S. E. a invadat pădurea de stejari, ulmi, etc. în stepă, ajungând până la Mare şi capul Caliacra. De sigur că apropierea, umiditatea Mării, domolirea climei excesive a stepei şi rigurozităţilor iernilor, se datoreşte acest proces de înaintarea pădurei în stepa uscată.

In regiunea Turtucai de asemenea se cunosc urmele (plantele relicve) ale vechei stepe azi invadate de pădure.

Dar toată regiunea pământului brun sau roşcat dela E. de Turtucaia şi până la Vest de Balcic-Dobrici, dela Silistra şi până 'n creasta Deliormanului este ocupată de pădure de stejar şi însoţitori, cari formau odată renumitul şi temutul *Deliorman* (pădure rea sau nebună). Azi vechea pânză este găurită peste tot şi pe ici pe colea s'au mai conservat suprafeţe mai mari de pădure: Demir-baba, Dam Adasan, Caracuzu, etc. Deşi statisticele şi hărţile arată în realitate încă 40% din Deliorman în fiinţă, însă nu ştiu de e 30%; în genere sunt tăiate, păscute şi împrejurul satelor multe reduse la mărăcinişuri. Numai perii numeroşi cu coroana lor verde închisă, presăraţi pe toate câmpiile, ne arată că totul a fost odată o singură pădure turbată. Azi ar fi încă 30% din suprafaţa Ţărei Noui acoperită de pădure; ceeace se

DIN ŢARA NOUĂ. CETATEA LUI DOBRICI PE CAPUL CALIACRA.

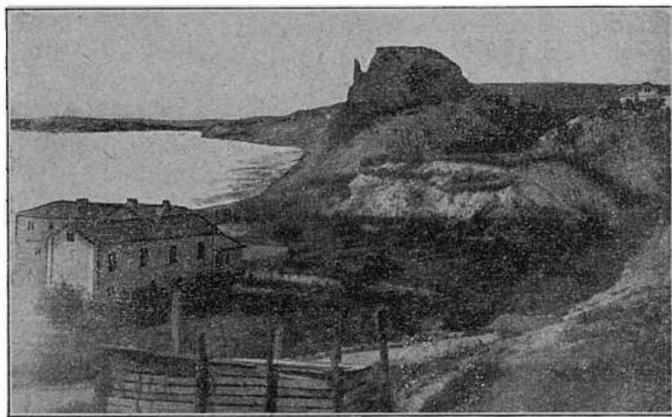

DIN ȚARA NOUĂ. VEDEREA GENERALĂ A ORAȘULUI DOBRICI.

poate numi pădure însă, nu ştiu de este 20 $^0/_0$. In orice caz, se pot uşor amenajà păduri bune, dând şi teren nou şi bun pentru cultură şi noi împroprietăriri.

In apropierea Dunării (pe văi şi cline expuse spre N.) în centrul Deliormanului (aproape de graniţa sudică) găsim toate esenţele caracteristice pădurilor din Muntenia, la Sud de Bucureşti, şi anume: stejar, frasin, ulm, arţar, corn, cer, gârniţă, gorun, carpen, jugastru, lemn câinesc, paţachină, teiu, scoruş, sânger, alun, paltini, etc. Fagul şi mesteacănul nu sunt de loc cunoscuţi până în apropriere de Şumla şi Razgrad: dar fagul apare în dealurile Batovei la S. de Dobrici. Caracteristic pădurilor Deliormanului ca şi Dobrogei împădurite, este *sfiniacul*, un carpen mic *(Carpenus duinensis)* care împreună şi cu alte plante indică o nuanţă sudică, mediteraneană, în climă şi vegetaţie. Pe capul Caliacra creşte smochinul spontan ca şi la Mangalia, etc.; mai sunt şi alte plante mediteraneane şi chiar unele ce se prezintă numai în această ţară nouă.

Dependinţa vegetaţiei de sol şi climă în Ţara Nouă se vede mai ales

DIN ŢARA NOUĂ. MALUL MĂREI LA VEST DE BALCIC.

când comparăm vegetaţia Deliormanului cu a Bărăganului ce este imediat spre Nord, separate numai prin bălţile Dunării. Pe când acolo avem stepă curată sau cel mult stepă cu bărcuri de pădure, aci, în Deliorman, avem pădure mare, în putere, mulţumită umiditaţei climei, poate influenţată şi de Dunăre. Pădurea Ţării Noui face legătura între pădurile carpatice, ce scoboară prin Ilfov şi Vlaşca până la Dunăre, cu cele balcanice ce scoboară din spre Sud în Deliorman. Deliormanul s'a întins spre E. dealungul Dunării, graţie solului nisipos şi văii Dunărei tocmai cum avem limbi de pădure dealungul Ialomiţei, Călmăţuiului, etc.

Plantele cultivate sunt *grâul* în primul rând, şi *porumbul*, dinte de cal, mai ales în spre Dunăre şi regiunea Turtucai; apoi orz şi ovăz, *pepeni* mai ales în regiunile turceşti (din zeama cărora se prepară un magiun gustos), dovleci şi leguminoase. *Tutunul* se cultivă mult. *Viile* numai pe malul Du-

nărei dar au fost filoxerate și nu s'au replantat; pământul se pretează peste tot în Deliorman și Coasta de Argint pentru viticultură. Din pere pădurețe și coarne se prepară un fel de cidru. Producția Țărei Noui, deși a fost mult lăudată, dar nu atinge pe a României, probabil din cauza solului dar și a felului de cultură. Grâul dacă ese bun e mulțumită numai solului și climei; lucrările sunt cu totul înapoiate.

Tablou de culturile făcute în 1909 (după statistica bulgară).

PLĂȘI	Suprafața în hectare	Suprafața cultivată		Păduri la %	Cereale		Plante potagere	Plante furagere	Vii	Bostani și pepeni	Altele
		Total	la %		Suprafață	Producție lei	Hectare				
Turtucaia .	96.580	37.519	38	cam 40%	31.574	5.815.000	1.815	2.122	696	1.050	262
Silistra . .	174.070	73.982	41	» 35%	52.668	8.242.000	11.981	4.490	1.680	1.941	623
Curtbunar .	98.360	37.912	39	» 40%	30.004	3.001.000	4.240	2.634	125	970	39
Dobrici . .	222.330	94.931	43	» 20%	63.483	11.038.000	2.648	7.405	507	670	218
Balcic . .	186.600	76.746	41	» 10%	68.104	14.208.000	1.814	5.592	978	116	142
Total .	777.900	320.490	—	—	265.833	45.304.000	22.498	22.343	3.986	4.747	1.284

Țara nouă este bogată în ***animale.*** Caracteristica sunt *bivolii* și *caprele*; acestea au stricat pădurile, căci pădurile fiind comunale s'a dat drumul caprelor să pască în ele. *Oi* sunt relativ puține deși sunt întinse câmpuri de păscut; deacum se vor aduna iarna multe oi în părțile calde la Miazăzi de Dobrici, spre Batova, valea fără iarnă. *Caii* sunt foarte frumoși, mărunți dar iuți ca și cei din Dobrogea. In păduri sunt încă multe *animale sălbatice* obișnuite; în special s'au înmulțit de un an lupii și mistreții; deși sunt multe localități Aiorman (pădurea ursului) totuși urși nu se află de loc în cadrilater. Printre păsări sunt de amintit *dropiile* și *porumbeii sălbatici,* cari sboară în cârduri mari. Incolo aceleași animale ca și la noi în stepă și în pădurile de câmpie.

Tablou de animalele din Țara Nouă.

PLĂȘI	Cai	Boi	Bivoli	Oi	Capre	Porci	Măgari și Catâri
Balcic	16.825	— ?	4.560	213.230	2340	2.240	1.140
Dobrici. . . .	24.500	258.000	5.950	45.000	13.100	6000	700
Curtbunar . .	9.315	26.430	4.630	36.700	16:200	1.700	190
Silistra. . . .	19.700	42.900	11.300	140.000	18 300	4.440	600
Turtucaia. . .	52.450	142.500	42.500	471.450	72.670	17.500	5.750
Total . . .	122.720	469.830	68.840	906.380	123.610	32.580	8.380

Omul şi viaţa.

Ţara Nouă este locuită de multe neamuri, în număr total de aproape 280.000 [1]), ceeace la suprafaţa calculată de 7.780 km. p. ar da în mediu o densitate de 36 loc. pe km. p. *Densitatea populaţiunei* însă variază dela o regiune la alta: în plasa stepoasa a Balcicului sunt numai 20 loc. pe km. p. pe când în plasa împădurită a Turtucai se ridică la 50 loc. pe km. p. Plăşile Balcic, Curtbunar şi Dobrici pot primi uşor populaţie nouă, căci ele pot hrăni cel puţin o populaţie dublă; atât în stepele plăşei Balcic şi Dobrici, cât şi în pădurile degenerate, ce trebuesc defrişate, ale celorlalte plăşi şi mai ales ale Curtbunarului, se poate face colonizare şi împroprietărire nouă. Şi până acum au fost imigrări continui şi mutări dintr'o plasă într'alta, cum arată statistica din 1910 faţă de 1905.

Majoritatea populaţiunei, conform statisticei din 1905, o constitue *Bulgarii* (116.856, vezi tabela II). După ei vin *Turcii* (106.698); dacă socotim tot aci *Tătarii* (11.739) şi *Ţiganii* (10.114) atunci avem o majoritate abso-

DIN ŢARA NOUĂ. BAIA BALCIC.

lută de musulmani în număr de 128.551. Plăşile Turtucaia, Curtbunar şi chiar Silistra au curat carac er de ţară turcească; Bulgarii au venit de altfel de curând peste tot şi mai ales în stepele dobrogene, în plăşile Pazargicului şi Balcicului. *Români*, în majoritate *mocani* stabiliţi din timpuri turceşti sau după rezbelul dela 1878, ar fi numai 6259; interesant e satul Ghiaur Suiuciuc de lângă Cavarna, de mocani cari vorbesc numai turceşte. ?

E un *fenomen politic şi etnografic* foarte interesant prezentarea aceasta a populaţiei din Deliorman. Până de curând Deliormanul şi Dobrogea erau curat turceşti; ştiind când au venit turcii e loc de întrebarea: Oare înainte de venirea turcilor aceste ţări erau nelocuite?

---

[1]) Am socotit după ultima statistică bulgară din 1905 dată de *Un Român* în *Cadrilaterul Bulgar* (1912) atât suprafaţa teritorului luat în stăpânire cât şi populaţia. Am controlat şi constatat, în afară de inevitabilele greşeli de tipar, că statistica bulgară corespunde adevărului, şi cred că cifrele ce am calculat eu pentru teritoriul luat, cu o bună aproximaţie se apropie mult de adevăr.

Tabela populației Țării-Noi (după statistica bulgară din 1905).

PLĂȘI	Bulgari	Ruși	Sârbi	Turci	Tătari	Greci	Români	Aromâni	Evrei	Armeni	Albanezi	Țigani	Alte	Total 1905	Creștere în 1910 aproximativ	Densitatea în 1910 pe km. p.
Turtucaia	13.934	15	10	24.622	1.332	39	4 175	—	42	168	18	1.738	5	46.098	— 7.000	50,1
Silistra	38.668	852	92	33.485	999	140	1.057	7	414	680	39	2.685	56	79.174	+ 2.200	45,6
Curtbunar	8 454	94	205	22.621	836	21	264	2	—	103	9	1.757	—	34.366	+ 2.100	37,1
Dobrici	34.698	953	24	19.770	6.220	182	636	1	218	623	39	2.802	379	66.547	+ 5.200	32,[illegible]
Balcic	21.092	188	15	6.200	2.350	795	125	—	190	251	31	1.132	139	32.508	+ 5.000	20,1
Total . .	1.16.856	2.102	346	106.608	11.739	1.177	6.259	10	864	1.825	136	10.114	579	269.693	+ 7.500	—
ORAȘE																
Turtucaia	3.217	2	1	1.473	11	26	3.969	—	29	28	7	235	6	10.005	—	—
Silistra	6.142	33	16	4.136	270	88	315	7	397	454	18	159	39	12.055	—	—
Dobrici	7.[illegible]27	8	17	3.390	2.809	116	22	1	154	425	10	855	30	15.397	—	—
Akkadânlar	134	1	—	930	1	1	6	—	—	14	4	7	—	1.095	—	—
Curtbunar	251	—	204	503	—	3	17	—	—	—	2	348	—	1.328	—	—
Cavarna	1.719	3	—	285	21	375	5	—	22	18	—	217	—	3.699	—	—
Balcic	3.012	6	9	2.063	679	298	17	—	80	158	19	158	11	6.641	—	—

Şi dacă pentru Dobrogea sudică găsim o explicare a depopulării prin numeroasele războaie, prin molime şi secetele atât de frecuente în stepă, nu putem aduce aceleaşi fapte pentru Deliorman. Pe când, până mai eri, pământul stepei (bărăganele) erau depreciate şi bune numai pentru oi, regiunile de pădure au fost întotdeauna regiuni de siguranţă şi îndestulare.

Faptul că în Deliorman s'au putut stabili turci, şi aproape numai Turci, ne arată că la venirea Turcilor Deliormanul era nepopulat; dela Dunăre până la Varna, Razgrad şi Rusciuc, era în adevăr o pădure turbată, în care viaţa era grea din lipsa de apă. Dobrogea şi Deliormanul estic tot mai erau cutreerate de turmele oierilor din Săcele (mocani), Selişte şi Poiana (Ţuţueni), din Bran (moroeni), etc., dar Deliormanul central sigur că era aproape nelocuit, ca şi Vlăsia şi Teleormanul (Deliormanul) nostru. Cum malul Du-

DIN ŢARA NOUĂ. LA GRANIŢA NOUĂ.

nării. erá însă mai tot românesc sau influenţat mult de Români, cari în oraşe formau chiar majoritatea populaţiei, putem deduce că înaintea Turcilor Româniii stăpâneau şi Deliormanul nelocuit.

Grecii şi *Armenii* sunt peste tot negustori; la ei găseşti o viaţă mai civilizată.

Evreii, în majoritate spanioli, sunt numai în oraşele.

Ţiganii, sunt încă nomazi, în corturi sărăcăcioase, sau stabiliţi în bordee prin unele mahalale ale satelor. Mulţi din ei ştiu româneşte; majoritatea sunt musulmani şi vorbesc turceşte. Trăesc într'o neagră mizerie, din rudărie, tingirărie.

Aşezările omeneşti la ţară sunt sărăcăcioase. Deşi în mijlocul pădurei, *satele* aşezate pe podiş sunt lipsite de grădini, parcă ar fi în mijlocul stepei. In multe sate varul nu e cunoscut, iar gunoaele se aruncă, după obiceiul

turcesc, în movile în mijlocul satului; vara *salpetrul înflorește* pe aceste movile, dar nu se mai adună ca în timpurile mai de mult.

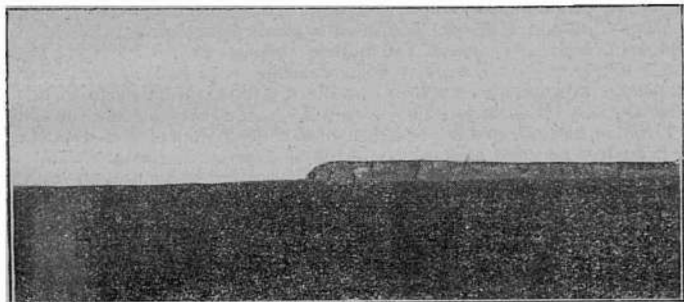
Așezarea satelor a fost condiționată de apă și forma terenului. In apropiere de Dunăre satele sunt așezate pe văi, căci nu numai că apa e aproape dar și văile sunt mai largi și clinele mai prelungi. În centrul Deliormanului mai toate satele sunt pe podiș, pe culmile dintre văi, căci văile sunt strâmte și clinele repezi și stâncoase. Când n'au cișmele o duc greu de apă, se ajută cu lacuri cisterne și văi zăgăzuite cu apă foarte murdară.

Satele sunt în genere mijlocii, de 150—200 familii. După aspect oamenii sunt cu dare de mână, au locuri mari (case proaste însă), grajduri și saivane de vite etc.; in curte au vite de lucru, animale domestice și orătenii, adesea de rasă bună. Starea materială a locuitorilor pare a fi bună, dar nu numai Tătarii și Turcii, chiar și Bulgarii sunt cultural foarte înapoiați.

Curțile mari sunt de obiceiu împrejmuite cu garduri de nuele, mai ales la Turci, foarte înalte, ca să nu se vadă de afară înăuntru, cu porți monumentale.

Locuințele sunt toate după moda turcească, fără paturi; patul e o mobilă de lux în Țara Nouă. Turcii țin cu stricteță împărțirea casei în două, pentru femei și pentru bărbați; astfel sunt foarte primitori și îndatoritori.

O lipsă complectă de confort e în toată Țara-Nouă; nici cârciume, nici

DIN ȚARA NOUĂ. CAPUL CALIACRA (VEDERE DIN SPRE NORD).

hanuri, nici casă de mosafiri și pe unele locuri nici voe bună, nimic; dacă nu ești îndrăzneț sau n'ai în traistă și nu ești învățat să dormi oricum, mori de foame și de... insecte, mai ales în satele bulgărești.

Orașele sunt vechi dar în curs de înoire; n'au nici un caracter, decât cel turcesc sau adevărat oriental cu o spoială europeană. Ele sunt locuite tot de amestecătură de neamuri; în Turtucaia majoritatea o constitue Românii (vezi tabela). Nici în orașe confortul nu este la nivel înalt. Putem zice cu drept cuvânt că Europa se oprește la malul stâng al Dunării. Pavajuri, canalizare, stabilimente publice, locuri de distracție... mai bine n'ar fi fost. Restaurante și hoteluri au început să se închegheze acum, de când cu ocupația românească; nici în Silistra și Dobrici nu eră mare lucru.

In Țara-Nouă sunt puține orașe:

Turtucaia și Silistra pe Dunăre; Curtbunar, Accadânlar și Dobrici în interior: Balcic și Cavarna pe Coasta de Argint.

Dobrici (Pazargic) este cel mai mare (are acum vreo 18.000 loc.), ridicat la limita între stepă și pădure ca multe orașe din Orientul Europei, într'o vale întortochiată, afluentă a Oltinei. E oraș nou, cu o viață economică in-

tensă, fiind în inima unei regiuni agricole bogate. Are un bâlciu renumit în Mai-Iunie. Are un gimnaziu şi mai multe bănci; e legat cu Varna prin o cale ferată.

Silistra, vechea cetate (are vreo 15.000 loc.) în lunca Dunărei la poalele unor dealuri ce-au fost renumite fortăreţe. Port însemnat şi punct strategic puternic. Are o şcoală normală bulgărească.

Turtucaia (12.000 loc.) e într'o poziţie foarte frumoasă, pe clina podişului ce scoboară până la Dunăre. Trebue complectamente refăcut. El are o veche biserică românească şi cea mai veche şcoală românească (dela sfârşitul secolului XVIII).

Balcicul (7.000 loc.) pe o vâlcea din Coasta de Argint, are o poziţie splendidă. Multe construcţii noi, un port uşor amenajabil, e menit să devie un însemnat port şi oraş al Mării-Negre. Cişmele multe şi cu apă bună, împrejurimi pitoreşti, gura unei regiuni bogate, a fost din vechime un oraş de petrecere şi veselie.

Cavarna (4.000 loc.) orăşel pe podiş, e un mic port cosmopolit.

Accadânlar şi *Curtbunar* orăşele pe podiş; nu numără decât puţin peste 1.000 loc., sunt oraşe de popas pe drumurile mari ce duc la Silistra. *Popina* (2.000 loc.), e un mic port la Dunăre între Turtucaia şi Silistra, care trebue chemat la viaţă; biserica şi şcoala au fost făcute cu bani româneşti; în ele s'a cântat şi s'a învăţat româneşte înainte de bulgăreşte.

Viaţa culturală, afară de Silistra cu o şcoală pedagogică şi Dobriciu cu un gimnaziu, era foarte redusă. Cu multele cheltueli pentru armată şi şcoli (în satele bulgăreşti), s'au neglijat toate celelalte necesităţi de viaţă, iar progimnaziile bulgare nu formau o atmosferă şi lume de intelectuali. In cadrilater ştiutorii de carte se socotesc cam 23 %, nici cât dincoace de Dunăre.

Căile de comunicaţie, mijlocul cel dintâiu de a stăpâni şi a da viaţă unei ţări, au fost aproape complect date uitării. Doar linia ferată Varna-Dobrici strică somnolenţa unui *dolce farniente* al vechilor stăpânitori în cadrilater. Cheltuelile mari ce s'au făcut cu armata nu aveau răsunet aci, căci populaţia în mare majoritate era străină şi viaţa politică era înăbuşită.

Ţara-Nouă n'a avut decât de curând o viaţă economică mai intensă. Vămile ei au fost Balcic, Silistra şi Turtucaia.

Importul şi Exportul în 1910.

VĂMILE	IMPORT			EXPORT		
	Mărfurile în lei		Total	Mărfurile în lei		Total
	Vămuite	Scutite		Vămuite	Scutite	
Balcic	268.610	323.867	592.477	9.155.648	628.497	9.784.140
Silistra	1.337.206	152.909	1 490.115	5.169.058	21.977	5.191.035
Turtucaia	306.812	25.469	332.231	2.925.058	2.827	3.927.880
Total . . .	1.912.628	502.245	2.414.873	17.249.754	653.301	18.903.055

Marea majoritate a populaţiei ne-a primit cu strigăte de bucurie şi cu mari speranţe de zile frumoase, de-o viaţă mai intensă. In schimbarea stării de lucruri, este nu numai o datorie de a se da viaţă acestei ţări, dar este în menirea Neamului neolatin Românesc de a răspândi lumină în juru-i.

Prof. G. MURGOCI.

DE ACELAŞ AUTOR:

România şi Ţările vecine locuite de români, de *G. Murgoci* şi *I. Popa-Burcă.* Ediţia VI sub presă (există numai exemplare din prima ediţie, mai mare; celelalte ediţii sunt epuizate).

Turcia, cu privire specială asupra Macedoniei, de *G. Murgoci* şi *Pericle Papahagi* (puţine exemplare).

Atlasul geografic al României şi Ţărilor locuite de Români, de *G. Murgoci* şi *I. Popa-Burcă* (puţine exemplare).

SUB PRESĂ:

Pentru ţară şi neam, 1918, de *G. Murgoci.* Descrieri şi articole asupra Aromânilor, Ţării Noui (mai amănunţit ca aci, cu o hartă 1:400.000, etc.) şi activităţii noastre viitoare.